

הַלְבוּת שְׁפֵת סִימָן שַׁב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כד]

לְחַלֵּק שְׁתוּף קָל מְבוּי בְּפָנֵי עֲצֻמוֹת¹³, אָבָל לֹא קָאֵי עַל מִי שְׁרוּצָה לְחַלֵּק שְׁתוּף הַמְבוּי גּוֹפָא לְחֻצְאִין¹⁴.

(13) כלומר, לתקן כל מבוּי לחדר בפתחו לרשות הרבים. והקשה הבית מאיר, מדוע מועילה צורת הפתח לסלק את המבוּי מרשות הרבים, הרי חצר אינה יכולה להסתלק מהמבוּי על ידי צורת הפתח, ומשום שבהכרח יש לה דריסת הרגל שם, שהרי המבוּי נעדר לשמש את בני החצר, ולכאורה הוא הדין שמחמת דריסת הרגל שיש לבני המבוּי ברשות הרבים לא יוכלו לסלק את עצמם מרשות הרבים על ידי צורת הפתח.

ואף שנחלקו הראשונים בשאלה האם מועיל לחלק מבוּי באמצעו על ידי צורת הפתח, שדעת הריב"ש (סי' תה) שאי אפשר לחלקו [כשם שחצר אינה יכולה להחלק מהמבוּי על ידי צורת הפתח], דעת הרא"ש (עירובין פ"ה סי' ט) שאפשר לחלקו, וביאר הבי"ד (לעיל סי' שטג) טעמו, מפני שאין לאלו על אלו דריסת הרגל, ואינו דומה לחצר כלפי המבוּי, מ"מ כתב הבית מאיר שאף לדעת הרא"ש היינו דוקא באמצע המבוּי, אבל בפתח המבוּי שבא לסלק את בני המבוּי מרשות הרבים, לכאורה דומה לסילוק בני חצר ממבוּי, ולכל הדעות לא תועיל כוזה צורת הפתח.

ותירץ, שבחצר כלפי מבוּי הנדון הוא לאסור את בני המבוּי מחמת החצר, ולגבי זה לא תועיל מה שיש לבני החצר צורת הפתח בפתחם, כיון שדריסת רגלם במבוּי, מה שאין כן כאן הנדון הוא לענין לאסור את בני המבוּי משום שלא עירבו עם שאר בני רשות הרבים, והיינו מפני שהורגלו לערב יחד ונחשבים הם כחצר אחת, וכלפי זה כל שיש ביניהם צורת הפתח שוב אין נחשב הכל כחצר אחת, ויכולים לערב כל אחד לעצמו.

[לפי סברתו נמצא, שמה שמועיל לתקן את פתח המבוּי בצורת הפתח, הוא רק לענין שלא יאסרו בני רשות הרבים על בני המבוּי, אבל אם נשתתפו כל בני רשות הרבים חוץ ממבוּי אחד שפתחו לרשות הרבים זו, אין מועילה צורת הפתח בפתח מבוּי זה לענין שבני מבוּי זה שלא שותתפו לא יאסרו על בני רשות הרבים, שהרי אופן זה דומה לחצר הפתוחה למבוּי שאין מועיל לסלקה על ידי צורת הפתח. אמנם מלשון הבית מאיר משמע שיש לחלק בין מבוּי לבין חצר לענין זה].

(14) דעת המשגיב שדין חלוקת מבוּי באמצעו שווה לדין חלוקת רשות הרבים, ולפיכך כתב שדינו שווה לחלוקת רשות הרבים לרוחבה שנחלקו בזה השו"ע והרמ"א. מאידך דעת החו"א (א"ח סי' צה ס"ק ג ו-יא), שחלוקת מבוּי באמצעו דומה לחלוקת מבוּי בפתחו לרשות הרבים, וכשם שמועיל לחלק מבוּי בפתחו לרשות הרבים על ידי תיקוני חצר או על ידי צורת הפתח, כך מועיל לחלקו באמצע המבוּי, ורק ברשות הרבים נחלקו אם אפשר לחלקה באמצעיתה לרוחבה.

וגדר רשות הרבים לענין זה, כתב החו"א (שם) שהוא דרך המפולשת חוץ לעיר לעיירות אחרות, ואין הדבר תלוי לא ברוב ט"ז ולא בששים ריבוא [וראה בבית מאיר (סי' שסג סל"א) שכתב כעין זה].

ובאופן שהמבואות פתוחים למבוּי שמחבר בין כל המבואות, ומבוּי זה פתוח לרשות הרבים, כתב החו"א (סי' א) שיתכן שלא מועיל אם יעשה תיקוני חצר [או צורת הפתח] בפתח המבוּי הפתוח לרשות הרבים, לפי שרק כשבא לתקן כל מבוּי לחדר יכול לסלקו מרשות הרבים על ידי תיקוני חצר או צורת הפתח, וכן אם

המשך במילואים עמוד 35

אָפְלוּ יַעֲמִיד מַצְבֵּה בְּאֶמְצַע הַמְבוּי כְּדִי לְחַלֵּק אֶתְד מִמְּבָרֵי לֹא מִהַגְּבִיט¹⁰.

(10) ובשעה"צ (ס"ק כא) הוסיף בשם המג"א, שגם שני פסין אינם מועילים, והביא שכן כתב גם המחצה"ש [וראה במחצה"ש שהוסיף שגם צורת הפתח אינה מועילה].

ומה שבסי' שסג סל"א פסק השו"ע שאפשר לחלק מבוּי באמצעו לחצאין, כתב החו"א (א"ח סי' צה ס"ק יא ו-טו) ששם מדובר במבוּי שאין דרך הרבים עוברת בתוכו וכאן מדובר שרה"ר עוברת בתוכו, ודבריו תואמים לדברי המג"א שהובא בשעה"צ (ס"ק כא) שהשו"ע כאן מדבר דוקא במבוּי שרשות הרבים עוברת דרכו, אבל המשגיב לא הביא דבריו (וכמו שמשמע בשעה"צ שציין לדבריו בביה"ל שלפיהם אין צריך לומר כהמג"א) ולדבריו יש לעיין כיצד יישב דברי השו"ע הנ"ל שאפשר לחלק מבוּי באמצעו על ידי פסין. [וראה בית מאיר סי' שסג סל"א מה שכתב בזה].

[שעה"צ ס"ק כא]

[צ"ח מן שפתגני בביאור הלכה על הא דקפ"י (11)].

(11) ביאור דבריו, שהמחצה"ש כתב שדברי המג"א נאמרו באופן שרשות הרבים עוברת בתוכה, ולכן לא מועילים מצבה ושני פסין ואפילו צורת הפתח כדי להיחלק, ומה שפסק השו"ע בס"ו שאפשר להיחלק על ידי צורת הפתח או תיקוני חצר, היינו כשאין רשות הרבים עוברת שם. אמנם הביה"ל כתב, שבסי' מדובר רק לענין תיקון פתח המבוּי, אבל באמצע רשות הרבים באמת אין מועילים צורת הפתח או תיקוני חצר. ונמצא, שלדברי הביה"ל אין צורך למה שהעמיד המחצה"ש את הנאמר בס"ו באופן שרשות הרבים אינה עוברת שם.

אמנם לדעת הרמ"א שם, שאפשר לחלק רשות הרבים באמצעה לרוחבה על ידי תיקוני חצר, כל שכן שאפשר לחלק מבוּי באמצעו. אלא שגם לדעת הרמ"א יש לעיין אם צריך שישתלקו שני הצדדים זה מזה בפועל, או שכיון שלכל צד יש פתח בפני עצמו לא אכפת לן אם יעברו זה על זה. ומצאנו שנחלקו בזה, שהמג"א (סי' שסד ס"ק א) כתב שצריך שישתלקו בפועל זה מזה, וכן משמע במשגיב לעיל (סי' שפ"ו ס"ק נט). לעומת זאת החו"א (א"ח סי' צה ס"ק טו-יז) כתב שאין צריך שישתלקו בפועל זה מזה ואפילו רגל האסורה אינה אוסרת, וכן כתב הבית מאיר (סי' שצב ס"ו) ובשו"ת בית שלמה (א"ח ח"א סי' נד).

[משנ"ב ס"ק כח]

[המשגיב יניח בלי תקון קל"ל].

(12) ואם בחלק מהעיר דרים נכרים ומחמתם אי אפשר לערב שם, כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדורת א"ח סי' לט) שאפשר להיחלק ולערב רק את המקום ששם דרים ישראלים בלבד, כשם שאם חלק מהעיר אינו מתוקן במחיצות אינו אוסר ויכול לערב את החלק המתוקן לחדר. והטעם, משום שכל שאי אפשר לערב יחד, אין אוסר מה שלא עירב עמו. מאידך דעת החו"א (א"ח סי' צה ס"ק יח), שדין השו"ע נאמר דוקא כשאי אפשר לערב את חציה השני של העיר מחמת חסרון מחיצות, שכיון שבני חלק זה אינם יכולים לטלטל מבתם למקום שמתוקן במחיצות, נחשב כאילו אין להם דיוורים שם, ולכן אינם אוסרים אם לא עירבו עמהם. אבל אם יש מחיצות לכל העיר, ורק שאינם יכולים לערב מחמת שדרים עמם נכרים, היהם אוסרים על בני החלק שאין בו נכרים שאינם יכולים לערב לעצמם.

מילואים

הלכות שבת סימן שצ שצא

המשך מעמוד רנח

הרא"ש לסמוך עליו בכל התורה כולה, וכל שכן בידי עירוב שהרי הלכה כדברי המיקל בעירוב, וכן פסק השו"ע כאן.

[משנ"ב ס"ק ח]

אם היא יותר מבית־סאתים⁶⁶.

6) ואם גודל העיר הוא בית סאתים או פחות, הביא בביה"ל לעיל (סי' שעב ס"א ד"ה או לג) שנחלקו הראשונים האם מותר להוציא מבית לקרפף כזה, ופסק שלכתחילה בודאי יש להחמיר בזה, ובשעת הדחק נראה שיש לסמוך ולהקל.

פא ס"ק יג) הקשה, שהרי מה שמעיל ביטול ליחיד במקום נכרי, הוא משום שלא שכח שישאל יחיד ידור עם נכרי כיון שמפחד ממנו, ואם כן כאן שיש בחצר הרבה ישראלים הרי אינם מפחדים והדבר שכח שיגרו באופן זה, ואם כן מדוע הנכרי אינו אוסר. ותירץ, א. שחכמים התירו בכל אופן שנקרא יחיד, ולגבי המבוי כל בני החצר נקראים יחיד. ב. שגם אופן זה אינו שכח, ונשאר בצ"ע.

והבי' (ד"ה וכלל) הביא שהמהרי"ק (שורש מח) אסר באופן שגרים בחצר שני ישראלים שאוסרים זה על זה, וכתב שכן נראה שהיא דעת הסמ"ג (הל' עירובין רמג ע"ז). אמנם להלכה הכריע, שכדאי הוא

הלכות שבת סימן שצב

המשך מעמוד רס

15) כן הוא לשון הרא"ש (עירובין פ"ה סי' ט), וכתב כן לפי השיטה שהובאה בגמרא שאפשר לערב רשות הרבים לרוחבה, וביאר שמ"מ צריך לחי מכאן ומכאן כדרך תיקון חצר או צורת הפתח, כדי שלא יהיה פרוץ למקום האסור. והחזו"א (א"ח סי' צה ס"ק ג) תמוה, מדוע אין די בלחי או קורה לתקן שלא יהיה פרוץ למקום האסור.

[ביה"ל שם]

אסור בכל גוניה¹⁶.

16) ודעת החזו"א [ראה בהערה הקודמת], שאף לדעת השו"ע אפשר לחלק מבוי באמצע על ידי תיקוני חצר, ורק באמצע רשות הרבים אינו מועיל.

[ביה"ל ד"ה ומערבין]

הינו לרוב הקבוצה¹⁷.

17) וכתב החזו"א (א"ח סי' צה ס"ק יט), שלכתחילה עדיף לחוש לשיטת השו"ע שלא לחלק רשות הרבים באמצעה אף לרוחבה, אבל מעיקר הדין יש לסמוך על שיטת הרמ"א שאם מחלק אותה לרוחבה, מועילים תיקוני חצר כגון שני לחיין, או עמוד מרובה או צורת הפתח.

מתקן באמצע מבוי [לשיטתו כנ"ל], אבל אם המבואות כבר פתוחים זה לזה ונשתתפו יחד, לא יועיל שיניח צורת הפתח בפתח המבוי הראשי, שהרי זה דומה לחלוקה באמצע רשות הרבים. ונבשונה הלכות (ס"ו) העתיק דין זה, ומבואר שמה שדן החזו"א (ס"ק ג) שלא מועיל להניח תיקוני חצר באופן זה, הוא גם למסקנתו שם שמועילים תיקוני חצר באמצע מבוי, ומשום שאופן זה גרע.

ובהמשך דבריו כתב החזו"א (ס"ק ה), שאם המבואות פתוחים זה לזה ועירבו יחד דרך פתחם, יתכן שמועיל להניח צורת הפתח בפתח שבין המבואות לרשות הרבים. וכתב הגרש"י וולדנברג (הובא בקונטרס תקנת העירוב סי' ד), שכוונת החזו"א היא שיש לחלק בין אם יש מבוי שמחבר את כל המבואות ומבוי זה פתוח לרשות הרבים, שאז לא מועיל שיניח צורת הפתח בפתח המבוי הראשי, כיון שנחשב הדבר כמו חלוקה באמצע רשות הרבים, לבין אם כל המבואות פתוחים לרשות הרבים אלא שהם מחוברים ביניהם, שאז כל מבוי נחלק לעצמו מרשות הרבים, אף על פי שנשתתפו יחד.

[ביה"ל ד"ה זה]

כדי שלא יהיה פרוץ למקום האסור¹⁸.

הלכות שבת סימן שצג שצד

המשך מעמוד 520

השמשות נאכל עירובו, והשני הניח את עירובו בבין השמשות, כתב בהגהות רעק"א (על גליון השו"ע) שאסור לאחד מהם להוליך עמו פירות או כלים של השני, שהרי ממה נפשך אם העירוב של הראשון קיים עירובו של השני אינו עירוב, ואם של השני קיים עירובו של הראשון אינו עירוב, וכיון שכלים קונים שביניהם כרגלי הבעלים [כמבואר בשו"ע לקמן סי' שצז ס"ג], נמצא שמוליך את הפירות חוץ לתחומם.

[משנ"ב ס"ק טז]

לחלק הקמן בין השמשות גופא לאיש אַחַד¹¹.

11) ואם עירב מבעוד יום עירובי תחומין ובבין השמשות עירב עירובי חצרות, ובשעת עשיית עירוב החצרות כבר נאכל עירוב

ולכן אינו מערב. וכן כתב השו"ע הרב (שם קו"א ס"ק ג), ששם מדובר שקיבל על עצמו חומרת עיצומו של יום, מה שאין כן כאן מדובר שקיבל על עצמו רק תוספת שבת.

ולמעשה כתב בביה"ל (שם), שבאופן שיש לצרף עוד ספק, יש להקל לערב עירובי חצרות בספק חשיכה גם אם כבר קיבל עליו שבת. ובשונה הלכות (כאן ס"ב) דן בכונת הביה"ל שם, האם כונתו שיש להקל גם אם הציבור קיבלו עליהם, או רק באופן שהיחיד קיבל עליו.

[שו"ע ס"ג]

שְׁתֵּיהֶם קָנוּ עֲרֹבָה¹⁰.

10) ואם שניהם עירבו לצד אחד, אחד הניח את עירובו מבעוד יום ובבין

הלכות שבת סימן שצב

באר הגולה רס

(*) פרוש, אעטקא ט הרב המהר"ם פפנדק ה ושמן סבת נכפין ושמן משמע מלשון בבאר רמב"ם י הרא"ש שם ושמן קמח התוספות וכן סבת ר"ם כ ורבו ירמ: מכוונת דברי הרה"ק בנזקא שם סי' לד: להנמיך כן ה' להנמיך כן ה' מהלכות ערובין מ שם

קנין יחיד, אפלו נעשית של רבים, אין מערבין אותה (ט) (כח) לתצאין, אלא או בלה או מבוים-מבוי, ובונה כל מבוי ומבוי (כו) *מצבה על פתחו אם רצה לחלק רשותו מהם, כדי שלא יאסור על שאר המבואות: ה' בפמה דברים אמורים שאין מערבין אותה לתצאין, בעיר מקפת חומה גבוה עשרה טפחים (כז) ויש לה דלתות, אבל אם לא היתה העיר בלה מקשרת במחיצות וקאו (כח) להכשיר חצינה ולערכה, הרשות בידם: ו (כט) * זה שאמרנו שאין מערבין אותה לתצאין הינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה, אבל בפס ארבעה או בשני פסין שני משהויין, נחלקים אלו מאלו *ומערבין לתצאין. ואם הוא רחב מעשר אמות, עושה צורת-פתח הגה *או יעשה מחיצה גבוה עשרה לפתח מבואו (טו). יש אומרים, הא דעיר של יחיד אסור לחלק הינו (ל) לארקה, מאחר דשניהם צריכים לילף לרשות-הרבים שבתוכה, אבל לרחבה ואלו יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה ואין להם דריסת הגל זה על זה, מערבין לתצאין (לא) ועושין תקון ביניהם, כמו שנתבאר לעיל סימן שסג דעד עשרה מהני (לב) לחי או (י) קורה ובתור מעשרה צורת-הפתח (הנחה מימני פיה מה"ע והרא"ש והטור): ז כעיר של רבים, ונתמטעה ועמדה על חמשים דיורים, (לג) אינה צריכה שיעיר: ח להמנהג בשותף לכל בני העיר, (לד) אם ערכו כלם ערוב אחד אינו צריך להודיעם, שזכות הוא להם. יודין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר, או מי שהלה לשבת בעיר אחרת, או אינו-יהודי שהיה עמקה בעיר, דין הכל כדינם בחצר ומבוי:

באר היטב

(ט) לתצאין. ובה לא מהני מצבה, מ"א: (י) קורה. עמ"א שהיני דבר זה בעירוי עיין:

באור הלכה

נעולות בלילה גסין דין של עיר רבים עליה לענין דאין מערבין בלה את * זה שאמרנו שאין מערבין אותה לתצאין וכו'. לכאורה הוא סתם מאד שהעמיק המחבר שיטת הר"ם מרושפונד והרא"ש, מה שבעצמו סבירא לה דלא נותיהו בבית-יוסף, והוא, דהם פסקו בלשנא קמא דרב פסא דלחובה של מבוי מערבין לתצאין, ואף כדי שלא יהיה פרוץ למקום האסור (15) נתנו אלו העצות, ממילא מוכח דמאן דסבירא לה כלשנא בתרא דאין מערבין אפלו לחובה, גם באופן זה אין מערבין, ואס"ן המתברר דלא סבירא לה נותיהו, גם באופן זה אסורי ואין לומר דהמתברר תור מזה בהשלמתן צדקה ופסק נותיהו ונבטוהו על חלוק הפבוי לחובה, אס"ן הינו הש"א אמרים שהביא הנ"מ"א בהג"ה, ומוכח מהנ"מ"א דלא מפרש בן בהשלמתן צדקה. אחר כך מצאית שכתב מהוה על זה פמה אחרונים, והם הנ"מ"א וביה מאיר ופרי"מגדים וצ"א אלמג"ס, והמתברר שבתרצויים ואף שגם זה הוא דחוק. שמה שקכת המחבר בסעיף ו' זה שאמרנו שאין מערבין אותה לתצאין, הינו שחייב רק לשנא דר"מ, אבל בננוהו על חלוק העיר לתצאין מבואות-מבואות שגם זה הוא בכלל לתצאין, ובאר לנו דבהו מהני כל אלו העצות, והעמיק לנו בזה את דברי הרא"ש שקכת בן פרוש. עין שם, אבל לחלק הפבוי גופא לתצאין אסור בכל גוניה (16) אם לא ישעשה מחיצה גבוה עשרה טפחים: * ומערבין לתצאין. הינו לרחב הפבוי (17), או כמו שפרשנו לחלק מבואות-מבואות, אבל לחלק הפבוי לארמו בנדאי אסור בכל גוניה ואם לא יחלק משל מחיצה גבוהה, כן מוכח מהנ"מ"א דבנדאי. עין שם: * או יעשה מחיצה גבוה עשרה לפתח מבואו. לפי מה שפארנו דקאי על סוף מבוי, כבר כתבנו בשם אחרונים בסעיף ד דמצבה די בארבעה טפחים. ועין בבאר הנ"מ"א שגם דעתו פן, וכתב דעטעית-סופר דכבר נ"מ"א וצריך לומר ארבעה טפחים, אכן דעת התוספות שכתב יפרי"מגדים דהכא כיון שהוא רחב יותר מעשר תמירא וצריך וקאו גבוה עשרה טפחים:

משנה ברורה

בהג"ה סוף סעיף ו'. וכתבו (כא) האחרונים, דחלוק המבוי לתצאין עוד יותר תמור מהתחלוקת של מבואות אחד מחברו, דכנה אפלו יעמיד מצבה באמצע המבוי כדי לחלק אחד מחברו לא מהני (10) (כב) אחרי שהוא מקום דריסת הרבים, אלא אס"ן יעשו (כג) מחיצה גבוה עשרה טפחים, ואפלו לא היה חלל המבוי רחב יותר מעשר אמות: (כד) לתצאין. השעם, פיון דמתחלה היתה קנין יחיד (כד) והגלו על-ידיה להיות ביחד, הוה כמצר אחת ואסרי אהרדי: (כו) מצבה על פתחו. והוא הדין דכנול לחלק על-ידי שיעמיד (כה) צורת-הפתח בסוף כל מבוי ומבוי, וכדבסמוך סעיף ו: ה (כז) ויש לה דלתות. נקט דלתות, משום דאירי בנעשית של רבים, שהיא רשות-הרבים ואינה מפרת בלי דלתות, כדלעיל בסימן שסד סעיף ב; והוא הדין בשאינה רשות-הרבים מן הדין, כגון שאין רחובותיה רחבות ט"ז אמות או שאינו מפלש משער לשער וכתאי גונאי, ונתרת בצורת-הפתח, הואיל שפקשיר בלה על-ידי מחיצות כאלו אין לחלק שתופה לתצאין: (כח) להכשיר חצינה ולערכה. רוצה לומר, שישכשיר חצינה על-ידי תקוני המחיצות וערכה על-ידי שתוף (כז) והשאר יניח בלי תקון קללה: ו (כט) זה שאמרנו וכו' לתצאין. עין בבאר הלכה שבארנו דהוה קאי על מי שרוצה לתצאין העיר (כז) לחלק שתוף כל מבוי בפני עצמו (18), אבל לא קאי על מי שרוצה לחלק שתוף המבוי גופא לתצאין (14), וזהו הדין הנזכר בהג"ה בשם יש אומרים: (ל) לארקה. פרוש, (כס) דרך עירות להיות מפלש פתח שלהן לארקה ורשות-הרבים עוברת מפתח לפתח, הלכך אין בני עבר הלו רשאים לעשות שתוף לכדן ובני עבר הלו לכדן, משום דהני והני דרסי בהך רשות-הרבים ויוצאין ונכנסין דרך פתחים לכאן ולכאן ורשות-הרבים זו מחברתן, שכלן מערבין בה, ואסרי אהרדי: (לא) ועושין תקון ביניהן. הינו במקום שמתחלקין השתופין זה לכאן וזה לכאן. (טו) כדי שלא יהא כל אחד נפרץ במלואו למקום האסור לו, ובקצה המבוי אין צריך תקון קלל, דהא מידי בשש לה דלתות, וכדלעיל בסעיף ה [מ"א]: (לב) לחי או קורה. עין מגן אברהם שהשיג על זה, דבחלוק המבוי במקום השתופין (ל) בענין דוקא פס ארבעה טפחים או שני פסין של שני משהויין משני הצדדים, אפלו אם אותו המקום אינו רחב יותר מעשרה: ז (לג) אינה צריכה שיעיר. וזה דאפלו נעשית של יחיד צריכה שיעיר, הינו דוקא בשנשארה על-כל-פנים חמשים דיורים, אבל פתח מזה בנדאי כבר נשתעף עם רבים ומנהג [פרשיה]: ח (לד) אם ערכו כלם ערוב אחד. לאפוקי

שער הציון

(כא) מגן-אברהם ושי"א. עוד כתב מגן-אברהם, דדוקא כשרשות-הרבים עוברת בתוכה, והפנה, דאז לא מהני מצבה או שני פסין, וטעמו בזה, כדי שלא יסור זה מסעיף ו' ומבאר דמהני זה לערב לתצאין. ועין במחצית-השקל שפסקים לדיון של הפגן-אברהם. ועין מה שכתבנו בבאר הלכה על הא דסעיף (11): (כב) פרי"מגדים: (כג) פרי"מגדים: (כד) רש"י: (כה) הגר"א: (כו) אלה רבה ופרי"מגדים: (כז) ולשנא דזה שאמרנו וכו' דחוק קצת לפי זה, אבל כן מוכח בבית-יוסף, כמו שכתבנו בבאר הלכה, וגם כן משמע מסיים דברי הנ"מ"א שקכת על זה 'או יעשה מחיצה גבוה עשרה לפתח מבואו, אלא אם שכתבנו מורי בסוף המבוי ולא באמצע מבואו: (כח) רש"י: (כט) רא"ש: (ל) וכן הוא בהרד"א בראש בשם התוספות; והשג"ס, דאף על-גב דבעלמא בקצה המבוי לענין תקון די בלחי כל שאין המבוי רחב יותר מעשרה, הכא באמצע המבוי כשהן מתחלקין דיינין להו כאלו מתחלקין בחצר אחד מחברו, דבענין לזה דוקא פס ארבעה או שני פסין של שני משהויין:

הלכות שבת סימן שצג שצד

שצג דין ערוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשות לערב, ובו ג' סעיפים:

א (א) אין מערבין ערובי-הצרות ושתופי-מבואות (ב) ביום טוב שחל להיות בערב-שבת. (ג) ואם שכח ולא ערב מערבי-יום טוב וקלו שני ימים טובים ביום החמישי יום ששי, [*] יביע ערב ביום טוב (ד) על תנאי, שאומר 'אם היום חל (ה) יהא זה ערוב ואם היום קדש אין בדברי כלום'. (ו) ולמחר (ז) יאמר 'אם היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חל יהא זה ערוב'. והני מלי (ז) בשני ימים טובים של גליות, אכל בשני ימים טובים של ראש-השנה לא, דקיזמא אריקתא דמקא (ח) (ועין לקמן סימן תקכח): **ב** אהד ערובי-הצרות ואהד שתופי-מבואות (ט) ימערבין אותם בין השמשות, (י) ונאפלו אם כבר קבל עליו תוספת שבת. (יא) וינש אוסרים (יב) אם קבל עליו תוספת שבת: **ג** (יג) יערב לשנים, לאהד מבעוד יום ונאכל הערוב בין השמשות ולאחד ערב בין השמשות, שניהם קנו ערובים¹⁰, שלאותו שנאכל ערובו בין השמשות (יד) אנו חושבים אותו לילה ולאותו שהניח ערובו בין השמשות (טו) חושבים אותו יום. (טז) *אכל אם ערב עליו בין השמשות ונאכל ערובו בין השמשות, אסור:

א בריקתא ביצה ט"ו וקנתא קמא ב שם בקנא ר' וקנא וקנא שיהי' ה"ר"ף וקנא"ש שם ג שם ד משה שבת ל"ד וקנא בקרש המשנה פרוש רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ה טור בשם רבנו שמחה ותפרכי גם בשם רבנו יואל ו שם פלוקי בשם מקות מדידיו ושמו"ר בו הוב' ז מימרא דרבה בשבת ל"ד ועידין ע"ז ח רבנו יונה שם בשבת

שצד ספק ערוב מה דינו, ובו ג' סעיפים:

א *ספק ערוב, כגון (א) ספק אם היה קנים בין השמשות אם לאו, מחר; והוא שהיה לו חזקת פשרות, כגון שהניחו שם ונאדע בו ספק, *באכל אם לא היה לו חזקת פשרות, (ב) כגון ספק אם הניח שם

א משנה ערובין ל"ה וקנ"י יוסי ורבי שמעון ב משמעות הנקרא שם ל"ו

באר היטב

(ב) יאמר. על אותו הפת, טור, דהואיל ועבדי בה כבר מצוה ליעבר בה מצוה אחרתא, כמיש סימן שצד בהג"ה, וכ"ש כאן דמתוך זה נדא מצוה דערוב נתייה ט"ו, ע"ש: (ג) וינש אוסרים. עין ט"ו מה שהקשה על דעה זו, ותיד-אהרן מלשבו בטוב, ע"ש:

שערי תשובה

[*] יערב בייט על תנאי. הנקב"ם פ"ז מהלכות יו"ט חולק בזה, ועין בשו"ת בית-אפרים סימן נא מ"ש בענין זה. ומ"ש ואפלו כבר קבל עליו תוספת-שבת, עין לעיל סימן רסא שלכאורה משמע להפך. ועין בכרמ"ס פ"ז מ"ש שם:

באור הלכה

* אכל אם ערב וכי'. אמרין בשבת דף לו, דכד שלים בין השמשות דרבי יהודה מתחיל בין השמשות דרבי יוסי, ולפי זה אם הניח הערוב בזמן בין השמשות דרבי יהודה ונאכל בזמן בין השמשות דרבי יוסי, קנה משהפסדו, דלכבי יהודה הרי נאכל בלילה ולכבי יוסי הרי הנח ביום: * אכל אם לא היה לו חזקת פשרות וכי'. עין בבאור הגר"א, דמקורו הוא מהא דאמרין בערובין ל"ו אכל ערב בתרומה ספק טהורה

שערכו ונצאין, (לא) שגלו דעתם שאין רוצין להיות משתפין: **א (א)** אין מערבין וכי'. מפני (ב) שנראה כמתקן ביום טוב לצורך מחר. ואם שכח וערב, יש להסתפק אם מהני¹¹ [פמ"ג]: (ב) ביום טוב שחל להיות בערב-שבת. בין (ג) שחל שני הימים יום חמישי ששי או ששי ושבט, אלא יצח מערבי-יום טוב: (ג) ואם שכח ולא ערב. פרוש, ביום טוב דעלמא ולא בערב-שבת: (ד) על תנאי. ובלא ברכה, ברכי-יוסף בסימן תקכז: (ה) יהא זה ערוב. לצרך (ג) שבת [ט"ו]: (ו) ולמחר יאמר. על אותו הפת, (ז) שאם על פת אחר, יצטרף לשמר גם הפת הראשון¹² שיהיה קנים עד שחשכה ליל-שבת, דשמא יום אתמול היה חל וקל ערובו, וצריך שיתקיים עד כניסת שבת: (ז) בשני ימים טובים של גליות. דמן התורה קדוש רק יום אחד, והשני משום ספקא: (ח) ועין לקמן סימן תקכח. דשם מבאר דאסור הנחת ערובי-הצרות ביום טוב שחל להיות בערב-שבת הוא אפלו אם הניח ערובי תבשילי¹⁴: **ב (ט)** ימערבין אותם בין השמשות¹⁵. עין לעיל סימן רסא סעיף א במשנה ברורה ובאור הלכה מה שכתבנו שם: (י) ונאפלו אם כבר וכי'. רוצה לומר, שפיר עליו (ס) קדם שנעשה בין השמשות, דאיכא מרתי לריעותא, אפלו הכי שרי¹⁶: (יא) וינש אוסרים אם קבל וכי'. וילדיהו אסור מלמא, (ו) אפלו עדין לא הגיע זמן בין השמשות; וטעמם, דכיון שקבל עליו בפרוש, חמור דבר זה יותר מזמן בין השמשות דאתאי ממילא¹⁸: (יב) אם קבל עליו תוספת שבת. מבאור הגר"א משמע שמצדד לדיןא כדעה זו. ועין לעיל בסימן רסא סעיף ד בבאור הלכה דבור המתחיל 'אין מערבין'¹⁹: **ג (יג)** יערב לשנים. הינו, ששנים עשוהו שליח לערב בשבילן: (יד) אנו חושבים אותו לילה. וכבר חל הערוב: (טו) חושבין אותו יום. והניח בזמנו. ואף שהאיש הנה נעשה שליח בעד שניהם וסותרין אלו לאלו, מכל מקום כיון דערובי-הצרות מלתא דרבנן היא, תלינן לקלא לכל אהד ואהד משום דספקא דרבנן לקלא [גמרא]: (טז) אכל אם ערב וכי'. דכלי האי לא מקלינן לחלק הימן בין השמשות גופא לאיש אהד¹¹, דהנינו, לענין הנחה לשונה כיום ולענין אכילה לשונה כללה:

א (א) ספק אם היה קנים בין השמשות. רוצה לומר, שנאכל או נשנף הערוב, ואינו יודע אם היה זה (ב) קנים שהתחיל הבין השמשות או שהיה קנים בזמן בין השמשות: (ב) כגון ספק אם הניח וכי'. ואף דספק לעיל בסימן שצג ובסימן רסא דמערבין ערובי-הצרות בין השמשות, דאין

שער הציון

(לב) מגיד-משנה: (ב) רש"י: (ג) כן משמע מסתימת הפוסקים. ולא אמרין דעין מספקא בערב-שבת דלמא אתמול היה קדש, או שלמחר ביום-שבת יהיה יום טוב והיום הוא חל [ולא היה משפחת דינא דברייתא כי אם בארץ-ישׂראל שיום אחד הוא קדוש], ודומא דמקלינן להניח בבין השמשות משום ספקא: (א) ובפרי-מגדים מצדד דהוא הדין דיוכל להניח ביום חמישי גם בשביל יום טוב שני, ויהי זה, שיהיה מטר לטלטל בלים להוציא מתצר לחצר [אף שלא לצרך היום כלל] ביום שני, ויאמר 'אם היום חל אני מניח בשביל מחר ובשביל שבת ואם היום קדש אין בדברי כלום', ולמחר ביום ששי יאמר 'אם אתמול הנה קדש אני מניח היום לצרך שבת': (ד) אחרונים: (ה) כן מוכח מראית רבנו שמהך שהוכחא במדכ"ל²¹. עין שם: (ו) כן מוכח מסימן רסא סעיף ד ומסימן רג סעיף ב בהג"ה: (ז) דאלו היה יודע שרגע אחת היה הערוב קנים אחר שברך התחיל זמן בין השמשות, אז אפלו יודע בודאי שפסג נשנף ערוב גס' כשר, כדלעיל בסימן שצג [פרישה]: